

Tudor Vladimirescu în faleristică și numismatică

Ionuț SĂRARU,

muzeograf – Muzeul Memorial „Nicolae Bălcescu”

Începând cu 6 martie 1945 prin impunerea guvernului Petru Groza, instaurarea regimului comunist intră în linie dreaptă. Și pentru că nu aveau modele la care să se raporteze, comuniștii a operat o diabolică manipulare prin intermediul miturilor din imaginarul românesc, creându-le sau amplificându-le, pentru a constrânge societatea – printr-o metodă mai subtilă și mai eficientă – să le susțină sau cel puțin să le accepte propriile proiecte politice. Ideologia comunistă românească îi considera pe Tudor Vladimirescu și pe Nicolae Bălcescu drept niște înaintași ai lor și, prin urmare, ei devin personajele cele mai promovate în prima fază a comunismului; aceștia au devenit în scurt timp reperul istoriografiei comuniste: romane, piese de teatru, busturi, licee, până și bancnotele cu valori mari din epocă aveau imprimată imaginea celor doi, a căror glorie postumă este „confiscată” și amplificată pentru a fi pusă în slujba ideologiei comuniste. Tudor Vladimirescu ca și Nicolae Bălcescu devin eroi, fără voia lor, ai unei manipulări de proporții. I-au ajutat, în această echivocă ascensiune, intransigența lor romantic revoluționară, corespunzând demagogiei comuniste antiboierești și proțărănești. De asemenea soarta lor tragică a fost considerată o oportunitate de către aparatul de propagandă comunist care le-a revendicat și confiscat memoria, punându-i în postura de precursori al conducătorilor comuniști.

Nu voi prezenta imensa personalitate a lui Tudor Vladimirescu, s-au publicat și se vor publica în continuare studii interesante, care vor încerca să-i dezvăluie toate laturile sale, fiindcă, de ce nu?, un popor are nevoie de simboluri și Tudor Vladimirescu este un simbol al neamului românesc. Voi încerca să-l prezint pe Tudor Vladimirescu prin intermediul a două științe auxiliare ale istoriei: faleristica și numismatica.

Faleristica este o știință auxiliară a istoriei care are drept obiect studiul ordinelor, decorațiilor, medaliilor. Misiunea acestei științe auxiliare este să descifreze și să înțeleagă prezența ordinelor, decorațiilor pe diferite suporturi (tablouri, fotografii, acte, monumente). Mai general, să ajute munca istoricului oferindu-i unelte de datare. Privitor la cuvântul faleră, falere, dicționarul universal al limbii române ne oferă următoarele explicații: „1. (ant.[tichitate]) medalie de aur care răsplătea meritele soldaților romani și se purta la gât; 2. obiect de podoabă purtat la gât [Din it. falera, lat phalera]”. Obiectele studiate de faleristică se împart în: Ordinele cavalerești, Ordinele de merit, Ordinele militare, Decorațiile, Medaliile, Insignele¹.

¹ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Faleristic%C4%83>

Numismatica (gr. „numisma” și lat. „nummus”, și/sau „nomisma”, „atis” - monedă, ban) este știința auxiliară a istoriei având drept obiect de cercetare tipurile de monede, descrierea lor, descifrarea legendelor, materialul din care sunt confecționate, raporturile dintre diferitele categorii de monedă, circulația monetară, alcătuirea Corpusurilor de monede, evoluția sistemelor monetare dispărute². Notafilia, ca ramură a numismaticii, este denumirea dată colecționării de bancnote. Termenul de „notafilie” este obținut din două elemente: cuvântul latinesc „nota”, adică „semn de recunoaștere”, „semn distinctiv”, „marcă”, „adnotare”, „notă” și cuvântul grecesc vechi „philos” (prieten)³.

Primele emisiuni medalistice care evocă personalitatea lui Tudor Vladimirescu sunt: Medalia monumentului Tudor Vladimirescu, Târgu Jiu 1898, Medalia monumentului de la Cerneți din 1914, Medalia Centenarului morții lui Tudor Vladimirescu, una din cele mai frumoase și printre primele medalii bătute de Societatea medalistică, care ia ființă în anul 1921, bine analizate și descrise încă din 1978 de către Lucia Bieltz⁴.

În 1947, se face denominarea, la un raport de 1 leu nou la 20.000 lei vechi. Reevaluarea este realizată de regimul comunist fără vreo avertizare prealabilă și fără posibilitatea de a schimba mai mult decât o sumă fixă din moneda veche. Acest lucru a fost făcut pentru a nu permite persoanelor din clasa mijlocie și cea de sus să păstreze o mare parte din venituri, după naționalizare, pentru a le folosi la rezistența împotriva colectivizării și a instalării definitive a comunismului în România⁵.

Printre primele încercări de a-l impune pe Tudor Vladimirescu ca pe un simbol care să legitimeze regimul comunist este emiterea bancnotei de 1000 de lei din anul 1947, la 25 iunie, atunci când Regele Mihai încă nu abdicase. Bancnota poartă semnătura guvernatorului Tiberiu Moșoiu, doctor în drept la Bruxelles și profesor universitar. După 1944, acesta s-a numărat printre membrii Partidului Național Liberal dissident, condus de Gheorghe Tătărescu, guvernator al B.N.R. în intervalul 21.05.1946 – 08.11.1947⁶. Pe bancnotă, Tudor privea profetic într-o parte, sugerând astfel ideea de revoluție și de putere populară. Pe verso, bancnota are, în centru, stema României, coroana regală. Material – Hârtie; Cod de catalog - P#85a; Înălțime -76.00 mm; Lățime - 164.00 mm. În anul următor bancnota își păstrează caracteristicile, cu excepția înlocuirii stemei regale cu cea a republicii populare și a semnăturilor guvernatorilor și casierilor. Se observă înlocuirea guvernatorului Tiberiu Moșoiu cu Aurel Vijoli. Acesta era licențiat al Academiei

² <https://ro.wikipedia.org/wiki/Numismatic%C4%83>

³ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Notafilie>

⁴ [file:///C:/Users/User/Downloads/Cercetari-Numismatice-I-1978-12-p095-101_Bieltz-Medalii-comemorative-Tudor-Vladimirescu%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Cercetari-Numismatice-I-1978-12-p095-101_Bieltz-Medalii-comemorative-Tudor-Vladimirescu%20(2).pdf)

⁵ https://ro.wikipedia.org/wiki/Leu_rom%C3%A2nesc#Galerie_de_fotografii_cu_bancnote_care_au_circulat_%C3%A2ntre_1948-1952

⁶ <https://www.bnr.ro/Tiberiu-Mosoiu-1207.aspx>

de Înalte Studii Comerciale și Industriale, doctor în drept, fiind angajat în Banca Națională a României încă din 1923. A detinut această funcție în perioada 18.11.1947-05.03.1952⁷.

⁷ <https://www.bnr.ro/Aurel-Vijoli-1208.aspx>

În 1952 se face o nouă reformă monetară, la un raport de 1 leu nou = 20 lei vechi. Spre deosebire de denominarea precedentă, diferite rate de schimb au fost utilizate pentru diferite modalități de schimb (bani lichizi, depozite bancare, datorii etc). Aceste parități variau între 20 și 400 de lei vechi pentru 1 leu nou. Niciun avertisment premergător nu a fost dat nici de data aceasta.⁸

De această dată Tudor Vladimirescu este „retrogradat” în detrimentul lui Nicolae Bălcescu, imaginea sa apărând pe bancnota 25 lei -1952. Concepția grafică s-a păstrat și în cazul bancnotei de 25 de lei din 1952, dar și în cazul bancnotei (tot de 25 de lei) din 1966. Același chip al lui Tudor (privind, de data aceasta, în partea celalaltă), în același cerculeț. Cu o observație însă: figura revoluționarului nu se mai afla în centru, printre porumb, spice de grâu și floarea-soarelui, ca în 1948, ci într-o parte, în balanță cu stema Republicii Populare Române (1952) și a Republicii Socialiste România (1966). Pe aceste bancnote nu mai apar semnăturile guvernatorilor și casierilor.

Bancnota de 25 lei – 1952 - Descriere față: Tudor Vladimirescu, Descriere spate: Scena de strângere a recoltei; Cod de catalog P#89a; Înălțime 80.00 mm; Lățime 148.00 mm; Material Hârtie⁹. Aceste bancnote au cunoscut două tipuri: cu serie și număr de culoare albastră (tipărite în România) și cu serie și număr de culoare roșie (tipărite în Cehoslovacia)¹⁰. Este emisă de Banca Republicii Populare Române, Banca de Stat.

Bancnota de 25 lei – 1966; Descriere față: Tudor Vladimirescu în stânga, stema în dreapta; Descriere spate: Rafinărie; Cod de catalog - P# 95a; Înălțime - 70.00 mm; Lățime - 140.00 mm; Material - Hârtie¹¹. Este emisă de Banca Națională a Republicii Socialiste România.

⁸https://ro.wikipedia.org/wiki/Leu_rom%C3%A2nesc#Galerie_de_fotografii_cu_bancnote_care_au_circulat_%C3%AEntre_1948-1952

⁹<https://www.allnumis.ro/catalog-bancnote/romania/emisiunea-1952-banca-de-stat-republica-populara-romana/25-lei-1952-serie-rosie-70>

¹⁰http://www.romanianvoice.com/numis/ref_1000_5.php

¹¹<https://www.allnumis.ro/catalog-bancnote/romania/emisiunea-din-1966/25-lei-1966-95>

După proclamarea Republicii Socialiste România, în 1964, treptat forma distincțiilor nou create, ca și modificarea unora dintre însemnelor decorațiilor deja existente, se schimbă, se “modernizează” și se renunță, parțial, la predominarea stelei roșii în cinci colțuri și la simbolul secerii și al ciocanului, încrucișate. De asemenea, forma panglicilor se modifică, revenindu-se oarecum la cea tradițională,

rămânând pe suport metalic. E instituită o nouă serie de ordine și medalii, precum și alte medalii comemorative, precum ordinul și medalia, „Tudor Vladimirescu”¹².

Ordinul Tudor Vladimirescu a fost instituit pe 13 aprilie 1966, prin Decretul nr. 272 publicat în Buletinul Oficial nr. 16. Putea fi conferit atât militarilor, cât și civililor și cetățenilor străini. Se acorda celor care „prin participarea la lupta revoluționară au adus o contribuție însemnată la câștigarea libertăților democratice și la instaurarea socialismului”.

Ordinul Tudor Vladimirescu era al treilea ordin al R.S.R. ca importanță, după Ordinul Steaua R.S.R. și Ordinul 23 August. Acordarea ordinului era însoțită de recompense în bani: 2500 lei pentru Cl. 1, 2000 lei pentru Cl. 2, 1500 lei pentru Cl. 3, 1000 lei pentru Cl. 4 și 500 lei pentru Cl. 5. Persoanele decorate cu Clasa 1 primeau și o luna de concediu în plus, iar cei decorati cu Clasa 2 primeau două săptămâni.

Dintre personalitățile publice din România, decorate cu ordinul Tudor Vladimirescu amintim în amintim pe Silviu Curticeanu, Vasile Malinschi, Florea Dumitrescu, Suzana Gâdea, Chivu Stoica, Zaharia Stancu, Alexandru Șiperco, Decebal Urdea¹³.

De asemenea, a fost acordat cetățenilor și străinilor care, în viața politică internațională, au adus o contribuție specială la promovarea principiilor cooperării internaționale, la menținerea securității și păcii internaționale și la dezvoltarea prieteniei și cooperării cu Republica Socialistă România. Exemple în acest sens sunt colaborările pe diverse paliere cu Republica Franceză¹⁴: s-a conferit ordinul Tudor Vladimirescu clasa a II-a: Pierre Dreyfus - președinte, director general al firmei „Renault”, Bernard Dufour - director general al firmei „Sud-Aviation”, Georges Glasser - președinte, director general al firmei „Alsthom”, Cristine Scrivener - director general al „ASTEF”, Jean Forgeot - președintele firmei „Schneider”, Rene Andrieu - redactor șef al ziarului „L'Humanite”, Andre Fontaine - redactor șef al ziarului „Le Monde” și conferirea ordinului Tudor Vladimirescu clasa a III -a, domnilor: Paul Simonet -secretar general al firmei „Sud-Aviațion”, Rene Faure - director general la Centrul de la Cadarache, Francais Chagot - profesor onorific, președintele Asociației Franța-România, Raymond Barbet - primarul orașului Nanterre, Jean Veillet - primarul orașului Dijon, Henri Henneguella - primarul orașului Boulogne-Sur-Mer, Pierre Vertadier - primarul orașului Poitiers, Alfred Fischler - director general al „Companiei Europene de Cereale”.

¹² <https://canord.presidency.ro/ro/istoric/istoricul-decoratiilor>

¹³ https://ro.wikipedia.org/wiki/Categorie:Decora%C8%9Bi_cu_Ordinul_Tudor_Vladimirescu

¹⁴ <https://lege5.ro/gratuit/geztoojugi/decretul-nr-292-1970-privind-conferirea-ordinelor-tudor-vladimirescu-meritul-stiintific-si-meritul-culturalv>

Comanda fost proiectată de sculptorul și gravorul român Nestor Culluri, șeful Catedrei de Sculptură și Modelaj a Facultății de Arhitectură, care a colaborat și cu Monetăria Statului. Reputat sculptor, a lucrat ani de zile cu sculptorul Ion Jalea, căruia i-a făcut lucrările, fiind cunoscut faptul că acesta nu-și putea folosi mâinile în urma unei invalidități, căpătată în primul război mondial.

Ordinul are forma unei stele cu zece fascicule inegale de raze. În medalionul cu coroane de lauri se află bustul lui Tudor Vladimirescu, cu inscripția 1821 TUDOR VLADIMIRESCU. Fundalul medalionului variază în funcție de clasă.

Numarul aproximativ al Ordinelor acordate: Clasa 1 - Aur si diamante - 3 (marcate) Argint aurit – 150, Clasa 2 -a - Aur si diamante - 10 (marcate) și Tombac – 250, Clasa 3-a, Argint - 50 (marcate) Tombac argintat – 1000, Clasa 4-a - Tombac argintat – 2000, Clasa 5-a - Tombac suflat cu bronz – 3500.

Versiunea diplomatica Clasa 1 - 30, aur si diamante(3); Clasa 2-a – 40; Clasa 3-a – 50; Clasa 4-a – 50; Clasa 5-a – 50.

Ordinul era organizat pe cinci clase¹⁵. Clasa I este placată cu aur roșiatic. O coroană de laur, deschisă în partea de sus, este țesută în cele șapte raze inferioare ale stelei, pe care există șapte pietre setate în stânga și în dreapta. Fundalul medalionului are culoarea stelei. Clasa a II-a corespunde cu cea a clasei I, dar fără coroană de dafin și fără pietre. Forma clasei a treia corespunde clasei a doua, dar fundalul medalionului este emailat în verde. În clasa a IV-a fondul de medalion este emailat în roșu și în clasa a V-a portocaliu. Pentru femei, ordinele existau într-o dimensiune redusă.

Banda pentru închiderea intermediară: clasa I: roșu cu o bandă centrală lată de 7 mm, clasa a II-a: roșu cu două dungi mediane aurii de 3 mm lățime, clasa a III-a: roșu cu trei dungi centrale aurii de 2 mm lățime, clasa a IV-a: roșu cu patru dungi centrale aurii de 1,5 mm lățime, clasa a V-a: roșu cu cinci dungi centrale aurii de 1,5 mm lățime¹⁶.

Nu au fost observate numere de serie. Singurele marcaje au fost observate pe exemplarele din aur sau din argint. Marcajele sunt "MS" pentru Monetaria Nationala si marcajul pentru aur (profilul unui barbat privind in stanga). Marcajele sunt aplicate pe revers si pe acul de prindere. Informatiile despre variante si mai ales cele despre exemplarele din aur au fost obtinute de la Mark si Carmen Paterson. Mark si Carmen au studiat arhivele existente la București si au discutat personal cu fosti directori ai Bancii Nationale si Monetariei si alti fosti demnitari comunisti¹⁷.

¹⁵ <http://www.ordersandmedals.ro/ordine-romanesti/rsr-socialist-republic>

¹⁶ *Phaleriscik*, Kurt Gerhard Klietman, Berlin 1975

¹⁷ <https://www.worldwar2.ro/colectionarul/Colectionarul-Roman-Nr3.pdf>

Ordinul „Tudor Vladimirescu, clasa I

Aceste distincții sunt foarte bine cotate în diverse licitații. Pe 9 iulie 2020, Ordinul „Tudor Vladimirescu”, clasa I, din aur, decorat cu diamante, în cutia originală, oferit de Nicolae Ceaușescu fostului ministru de externe George Macovescu, însoțit de brevet din aur galben 18 k; argint 925 (monturi diamante), 83 g (brut) $d=7\text{ cm}$ ¹⁸, a avut un preț de pornire al licitației de la 2800 Euro și a fost adjudecat cu 6000 Euro.

Împreună cu Ordinul „Tudor Vladimirescu” se acorda și Medalia „Tudor Vladimirescu” (au fost emise doar 2 clase). Medalia prezintă o buclă pentru suspensie, panglică, fața cu portretul capului și umerilor lui Tudor Vladimirescu îndreptat spre stânga, a purtând pălăria kalpak, reprezentată prinților după portretul postum de Teodor Aman, într-o margine circulară stilizată cu frunze de dafin; reversul cu stindardul valah în arc de cerc, cu inscripția „MEDALIA TUDOR VLADIMIRESCU” și anul „1821”.

¹⁸ <https://www.artmark.ro/en/auction/licitatie-de-aur-si-argint-369-2020/lot/ordinul-tudor-vladimirescu-clasa-i-din-aur-decorat-cu-diamante-in-cutia-originala-oferit-de-nicolae-ceausescu-fostului-ministru-de-externe-george-macovescu-insotit-de-brevet-en-49019>

Din anul 1990, prin adoptarea unei Hotărâri de Guvern, Monetăria Statului se organizează ca regie autonomă, în subordinea Băncii Naționale¹⁹.

În România, autoritatea emisionară de monedă de circulație este Banca Națională. Conform legii, ea este singura îndreptățită să stabilească materialul, datele tehnice și tirajul²⁰. Banca Națională a României este autoritate publică tutelară pentru regiile autonome, „Imprimeria Băncii Naționale a României” și „Monetăria statului”.²¹ Producția fizică de monedă de circulație este realizată de R.A. Monetăria Statului, unica legal abilitată să bată monedă de circulație și alte obiecte care conțin stema oficială a României. De asemenea, sistemul național de decorații al României cu modificări și completări este reglementat de LEGEA 29/2000.

În anul 2011, cu ocazia aniversării a 190 de la Revoluția de la 1821, BNR a emis o monedă din aur. Aceasta are valoare nominală de 100 lei, are ca titlu metal aur: 900/1000, greutate: 6,452 grame, dimensiune: diametru 21 mm, margine zimțată, calitate proof și un tiraj maxim de 500 de bucăți.

Avers: o compoziție sugerând trecerea Oltului de către pandurii lui Tudor Vladimirescu, inscripția în arc de cerc „ROMANIA”, stema României, valoarea nominală „100 LEI” și anul de emisiune „2011”²².

¹⁹ <https://www.monetariastatului.ro/istorie>

²⁰ <https://www.bnr.ro/BNR-%e2%80%93-Autoritate-publica-tutelar-a-16372.aspx>

²¹ Ibidem

²² <https://www.bnr.ro/page.aspx?prid=6137>

Revers: portretul lui Tudor Vladimirescu, un grup de panduri și o imagine de epocă a mănăstirii Tismana, anul „1821” și inscripția în arc de cerc „TUDOR VLADIMIRESCU“

Banca Națională a României a onorat personalitatea lui Tudor Vladimirescu cu prilejul bicentenarului revoluției din anul 1821. Tirajul aprobat pentru moneda din aur este de 1.000 de piese, pentru moneda din argint este de 5.000 de piese, pentru moneda din tombac cuprat este de 5.000 de piese, iar pentru moneda din alamă pentru colecționare este de 20.000 de piese²³.

Greutate neted 31,103 g aur(999) 35 mm; zimțat 31,103 g argint (999) 37 mm; zimțat 23,5g tombac 37 mm; Romania de 2 ori între 2 stelute, 6,1 alamă 23,7 mm.

Aversul monedei din aur prezintă portretul și numele lui Tudor Vladimirescu, inscripția în arc de cerc „ROMANIA”, valoarea nominală „500 LEI”, anul de emisiune „2021” și stema României.

Reversul comun tuturor monedelor redă, în centru, monumentul de la Padeș și anul evenimentului aniversat, „1821”, în partea de jos, acvila de pe steagul lui Tudor Vladimirescu și, circular, inscripția: „200 DE ANI DE LA REVOLUTIA CONDUSA DE TUDOR VLADIMIRESCU”.

²³ <https://www.bnr.ro/Numismatica-726.aspx?arch=1>

De asemenea Monetăria Statului a emis produsul medalistic aniversar „200 ani de la Revoluția din 1821, condusă de Tudor Vladimirescu” – format din medalie însoțită de broșură și cutie tip carte. Are următoarele caracteristici:

- Medalia din argint: puritate 925‰ - diametru: 80 mm - greutate: 350 grame - calitate: patinată, tiraj fix: 40 bucăți;
- Medalia din aliaj de cupru: - diametru: 80 mm - calitate: patinată, tiraj fix: 60 bucăți²⁴.

Alte reprezentări medalistice.

La împlinirea a 200 de ani de la nașterea lui Tudor Vladimirescu a fost bătută o medalie care are pe avers, în poziție centrală, chipul lui Tudor într-un medalion circular. Lângă portret, circular, este inscripția „TUDOR VLADIMIRESCU CONDUCĂTORUL REVOLUȚIEI DE LA 1821” Cercul exterior este ocupat de o ghirlandă din frunze de laur. Reversul medaliei redă în poziție centrală o locuință tipic gorjeană sub care sunt trecuți anii 1780-1980. Sub

²⁴ <https://www.monetariastatului.ro/medalii-de-colectie?pgid=kkqhbmq-b1e2d106-7982-4735-a7ca-802572d7dcc5>

ani este trecută denumirea TÂRGU JIU, sub această inscripție este o ghirlandă din frunze de laur. Pe o eșarfă ce înconjoară două treimi din medalie, în partea superioară este inserat textul: „200 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI TUDOR VLADIMIRESCU. Medalia este din tombac are diametrul de 60 mm, realizată de Monetăria Statului și gravorul care a realizat-o este Ștefan Grundinski²⁵.

Astăzi, atât imaginea lui Tudor Vladimirescu cât și cea a lui Nicolae Bălcescu, par că au intrat într-un nedrept con de umbră, contemporanii adoptând alte valori și simboluri la care se raportează. Într-o Europă a națiunilor nevoia de repere identitare este mai acută ca oricând și nutrim speranța că se va reveni cât de curând la cinstirea eroilor care au pus bazele formării Statului Național Unitar Român.

²⁵ *Jurnal insignografic*, coordonator prof Tiberiu Lelemen, Nr.9, Publicație anuală de informare insignografică editată de A.C.I.R., București, 2011, p.44-45